

ומביאה הגמרא ברייתא בענין אתנן.⁽⁸¹⁾

תנו רבנן: נתן לה ולא בא עליה, או בא עליה ולא נתן לה — אתננה מותר.

ודנה הגמרא את הברייתא: וכי אם נתן לה ולא בא עליה, "אתננה" קרית ליה?! הרי כיון שלא בא עליה, סתם מתנה נתן לה?

ותו, וכן קשה ההמשך של הברייתא: **בא עליה ולא נתן לה, איזה אתנן הוא, והרי מאי יהיב לה, הרי לא נתן לה כלום, ועל איזה אתנן אמרה הברייתא "אתננה מותר"?**

ומבאר הגמרא: **אלא, הכי קתני, כך נשנית הברייתא: נתן לה, ולא בא עליה עכשיו, ואחר כך בא עליה. או בא עליה, ולא נתן לה עכשיו, ואחר כך נתן לה, אתננה מותר, וכמו שיבואר.**

ומקשה הגמרא: בשלמא הסיפא, שבא עליה ורק אחר כך נתן לה טלה, שפיר אתננה מותר, הואיל ובשעת ביאה הוא לא ייחד לה את הטלה לשם אתנן, ולא חל עליו שם אתנן, ומה ששלח לה אותו אחר כך, הוא בגדר מתנה.

אבל כשנתן לה טלה ואחר כך בא עליה, הרי מאחר שהטלה הזו קיים ועומד בשעת ביאה, והוא ניתן לה מראש כשכר ביאה, אם כן, וליחול עליו⁽⁸²⁾ שם אתנן למפרע! שהרי

בא עליה בשכר אותו טלה, ואם כן, בכל מקום שעומד הטלה בשעת ביאה יחול עליו שם אתנן, וייאסר להקרבה?

ומתרצינן, **אמר רבי אלעזר:**

הברייתא מדברת באופן שקדמה והקריבתו כט-ב לטלה שנתן לה, עוד לפני שבא עליה.

ודנה הגמרא בתירוצו של רבי אלעזר: **היכי דמי, באיזה אופן מדובר?**

אי נימא, אם נאמר, דבשעת נתינה אקניה ניהלה⁽⁸³⁾ לאלתר, הקנה לה את הטלה תיכף ומיד, ואמר לה "קני אותו מעכשיו", הרי פשיטא דמותר! דעד כאן, עד שעת הקרבה, לא בא עליה.⁽⁸⁴⁾

ואלא, שמא תאמר, שמדובר באופן דאמר לה "לא ניקני לך עד שעת ביאה", והקנין נעשה רק בשעת ביאה. והיא הקדימה והקריבתו לפני שהוא בא עליה, כאשר עדיין לא חל עליו שם אתנן,

הרי אי אפשר להעמיד כך, כי קשה: **מי מציא מקרבה ליה?** וכי מותר לה להקריבו אף אם אינו אתנן, והרי הטלה הזו עדיין איננו שלה, ואין אדם יכול להקדיש ולהקריב דבר שאינו שלו, כי "איש כי יקדיש את ביתו קודש לה" **אמר רחמנא, [ויקרא כז], ודרשינן, מה ביתו ברשותו — אף כל**

הוא.

83. גירסת השיטה מקובצת.

84. בביאור השקלא וטריא של הגמרא מבארים המפרשים שתי שיטות:

א. שיטת רש"י [עיין שם היטב] ורבינו גרשום [כאן] ותוס' רי"ד מהדורא קמא [שם], שגם בהוה אמינא סברה הגמרא שנתן לה

81. כל הסוגיא מופיעה במסכת עבודה זרה [סא ב].

82. כן נראה לגרוס.

ברשותו!⁽⁸⁵⁾

מצטריך לך, אם תצטרכי אותו, ניקני לך מעכשיו! הלכך, הוי הטלה ברשותה, ויכולה להקריב אותו, שהרי הרשה לה לקחתה לעצמה.

ומתצינן: לא צריכא, מדובר באופן דאמר לה: לא ניקני⁽⁸⁶⁾ לך עד שעת ביאה. ואי

נגמרה מתנתה.

ויש ראשונים הסוברים לפי שיטה זו, שאף על פי שישנו בעולם בשעת ביאה, גם כן מותר. עיין בריטב"א ור"ן [שם].

85. כתב הריטב"א [שם]: לשון הגמרא "ברשותו" הוא לאו דוקא, והכוונה היא שאינו "שלו".

והקשה הרשב"א [שם]: למה אמרה הגמרא שהטלה אינו "שלה"? והרי קנאתו במשיכה, ואם נאבד או נשרף היא חייבת לשלם לו טלה אחר. ומה שלא בא עליה עדיין, אין בכך כלום, מפני שהנאת הביאה אינה אלא כמו דמים, ומשיכה קונה בלי מעות, והיא קונה אף לגבי דברים הנוגעים לאיסורים?

והרשב"א מתרץ, שמדובר שלא עשתה מעשה קנין משיכה, אלא נתנו לה שיהיה מונח אצלה עד שעת ביאה ואז יחול הקנין. ולפיכך מקשה הגמרא: איך יכולה להקריבו, הרי אין אדם מקדיש דבר שאינו שלו?

והריטב"א מתרץ, שמשיכה קונה רק במוכר ולוקח, לפי שהמוכר סומך דעתו שהלוקח ישלם דמי המקח, ואפילו אם לא ישלם, יתבענו בבית דין. מה שאין כן בזונה זו, שהנותן מתבייש לתבוע אותה בבית דין שתשלם לו את דמי הטלה, שהוא הזנות, וברור לנו שאינו מקנה לה את הטלה במה שנתן לה את הטלה והיא משכתו, אלא שנתן אותו לה כפקדון בלבד עד שיבעול.

86. גירסת השיטה מקובצת.

במתנה גמורה, ואם לא תיבעל לו לא תצטרך להחזיר לו טלה אחר. אלא, שמכל מקום, סבר המקשן, מאחר שנתנו לה כשכר ביאה, חל עליו שם אתנן למפרע, והוא בכלל איסור התורה. ומקשה: וליחול עליה שם אתנן למפרע. ומתריך: שקדמה והקריבתו. נמצא, שבשעת ההקרבה ועדיין לא בא עליה — לא חל עליו שם אתנן. ומקשינן: אם כן, פשיטא דמותר, שהרי לא חל עליו שם אתנן. ורבינו גרשום מוסיף, שיהיה מותר אפילו אם כבר בא עליה ועדיין לא הקריבו כיון שנתנו לה במתנה גמורה.

ב. תוס' [שם] ותוס' הרי"ד מהדורא תנינא ועוד ראשונים, מבארים, שגם בהוה אמינא ידעה הגמרא שנתנו לה מעכשיו על מנת ביאה. וזה לשון תוס': כגון דאמר לה "הילך טלה מעכשיו ובשעת ביאה תהא נגמרת מתנתה" ואם לא יבוא עליה תחזיר לו את הטלה או דמיה. [ולדעת תוס' אם אכן נתנו במתנה גמורה — לא דנה הגמרא כלל, ואין אפילו "הוה אמינא" שיהיה עליו דין אתנן, ואפילו אם נמצא בעולם בשעת ביאה]. ועל כן, מקשינן: ליחול עליה שם אתנן למפרע משעה שנתן לה, כלומר, בשעת הביאה איגלאי מילתא למפרע שנתקיים התנאי או שנגמר המקח [עיין שם בחידושי חתם סופר]. ומתצינן, שכבר אינו בעולם בשעת קיום התנאי, שקדמה והקריבתו [ואם לא יבא עליה, חייבת להחזיר לו טלה אחר במקומו]. ומקשינן: פשיטא שאינו אתנן, שהרי אינו בעולם בשעת ביאה. כלומר, שהיה פשוט לגמרא, כיון שאינו בעולם בשעת קיום התנאי או בשעת גמר המתנה, אינו אתנן. ולמסקנא לפי שיטה זו: כל אתנן שהקריבתו, אינו אתנן אפילו אם אחר כך בא עליה ובכך

עצמם, האם כשאמר "הקריבתו" התכוון דוקא לכך שהקריבתו, או אפילו הקדישתו.

והספק הוא: מי אמרין, רק "הקריבתו", דהא ליתיה בשעת ביאה, מותר. אבל "הקדישתו", דאיתא בשעת ביאה, אסור, כמבואר.⁽⁹⁰⁾

או דילמא, יתכן לומר, כיון דתנן [קידושין כח ב]: אמירתו לנבחה, המקדיש דבר לגבוה, כמסירתו להריוט, ושוב אינו יכול לחזור בו כאילו עשה קנין, הלכך אפילו אם הקדישתו — מותר. והרי הרשה לה להשתמש בו לעת הצורך. וכל שכן אם הקריבתו.

ומיבעי ליה לרב אושעיא, האם היה ברור לרבי אלעזר שהקדישתו אסור, ולפיכך אמר "הקריבתו". או שמא רבי אלעזר הסתפק בהקדישתו. ועל כן, בגלל חוסר הכרעתו, אמר "הקריבתו"⁽⁹¹⁾.

ומסקינן: תיקו, והאיבעיא לא נפשטה!

הגמרא ממשיכה לפרש את הברייתא.

והחידוש של הברייתא הוא, כיון שאמר לה שהקנין יחול בשעת ביאה, היה מקום לומר שהוא נעשה מיד לאתנן האסור להקרבה. ולכן משמיעה לנו הברייתא, שאם קדמה והקריבתו הריהו מותר, כיון שהרשה לה לקחתה לעצמה לפני הביאה בשעת הצורך, והוי לה מתנת חנם.⁽⁸⁷⁾ אך אם לא קדמה והקריבתו, הרי הוא אתנן.

בעי רב אושעיא: אם לא הקריבתו, אלא קדמה והקדישתו, מאי? האם מותר להקריבו? וצדדי האיבעיא יבוארו בהמשך.

ומסקינן: תפשוט ליה מדרבי אלעזר. דאמר רבי אלעזר, "קדמה והקריבתו".

ויש לדייק בדבריו: הקריבתו, הוא⁽⁸⁸⁾ דשרי, דהא ליתיה, שאינו בעולם בשעת ביאה. אבל הקדישתו, דאיתיה⁽⁸⁹⁾ בעיניה, שהאתנן נמצא לפנינו, אסור. ומה איבעיא ליה לרב אושעיא?

ומתצינן: אי אפשר להסיק מדיוק דברי רבי אלעזר! דרבי אלעזר גופא קמבעיא ליה, רב אושעיא הסתפק במשמעות דברי רבי אלעזר

87. ולא קשה: פשיטא! מאחר שאמר לה "לא ניקני לך עד שעת ביאה". תוס' שם.

88. גירסת הב"ח.

89. גירסת השיטה מקובצת.

90. הריטב"א [שם] מבאר, שאיבעית רב אושעיא היא בדעת הנותן, והיינו, האם אינו רוצה להקנותו לה כל זמן שהטלה נמצא בעולם, ולפיכך, כל כמה שלא הקריבתו והוא נמצא בעולם אינו מקנהו לה, למרות שהיא הקדישה אותו [וממילא לא חל ההקדש], או

דילמא דעתו להקנותו לה כל זמן שאינו ברשותה, ולפיכך אם הקדישה אינו ברשותה, דאמירתה לגבוה מוציאה מרשותה. אבל תוס' מבארים שהאיבעיא היא, האם כשאכן יבא עליה יחול איסור אתנן למפרע ונמצא שלא יכלה להקדישו, כיון שאין הקדש חל על אתנן.

91. כן מפורש כאן ברש"י על פי הגמרא שם. כלומר, רב אושעיא ודאי דייק דברי רבי אלעזר, אלא שחשש שרבי אלעזר באמרו "הקריבתו" לא התכוון לשלול "הקדישתו" מתוך שהיה ברור לו שהוא אסור, אלא מחמת ספק.

שום קנין המועיל, ואיך נקנה לה בשעת ביאה?

כלומר, (97) בשלמא אם "כסף קונה", דהיינו עצם הנאת הביאה שהיא "שוה כסף", שפיר קנאתו לאתנן בקנין כסף אפילו בלי קנין משיכה. אבל הרי "כסף אינו קונה" ורק משיכה קונה, על כן, קשה: הרי לא עשתה קנין משיכה בשעת ביאה, ובמה קנוי לה, ואיך יחול עליו שם אתנן, ובמה הוא שונה מ"טלה סתם"?

ומתרצינן: ברייתא זו מדברת בזונה עוברת כוכבים, גויה, דלא קניא, שאינה קונה במשיכה אלא בכסף, והוא לה הנאת הביאה קנין כסף. ולפיכך אמרה הברייתא שהוא אסור מחמת "אתנן". (98)

ואיבעית אימא, אפילו אם מדובר בזונה ישראלית, גם כן קנתה אותו בקנין "חצר", ומדובר, כגון דקאי בחצירה, הטלה נמצא בחצירה, וכמו שיבואר.

ומקשינן: אם מדובר שהטלה נמצא בחצירה מלפני הביאה, (99) הא יחבית ניהלה (100)

אמר מר: (92) בא עליה ואחר כך נתן לה, אתננה מותר.

ומקשינן סתירה מברייתא אחרת, והא תניא: בא עליה, ואחר כך (93) נתן לה, ואפילו עד שנים עשרה חדש, (94) אתננה אסור. ואילו בברייתא שלפנינו נאמר שמותר?

ומתרצינן: אמר רב חנן בר רב הסדא: לא קשיא! הא, בברייתא זו שאמרה אסור — מדובר בה, כגון דאמר לה "הבעלי לי בטלה זה", שייחד (95) לה לפני הביאה טלה מסוים, והוא יהיה שכרה אחרי הביאה. והואיל וייחד אותו בשעת ביאה — חל עליו איסור אתנן מתי שיתן, אף על פי שהנתינה היתה אחרי זמן מרובה [ויבואר בהמשך]. ואילו הא, הברייתא שאמרה מותר, מדובר בה כגון דאמר לה "הבעלי לי בטלה סתם", ולא התחייב על טלה מסוים, ולא קנאתו. הילכך, הטלה ששלח לה לאחר זמן הוי סתם מתנה, ולא "אתנן".

ומקשינן: ואפילו כי (96) אמר לה: הבעלי לי בטלה זה! — מי מיתסרי? וכי נאסר באיסור אתנן, והא מחוסר משיכה, ולא עשתה בו

92. גירסת השיטה מקובצת.

93. כן היא הגירסא שם.

94. שם איתא: עד שלש שנים.

95. על פי הרש"ש.

96. גירסת השיטה מקובצת.

97. על פי השיטה מקובצת ותוס' שם. ועייין שם בראשונים באריכות.

98. קשה: אם אכן קונה אותו בשעת ביאה בקנין כסף, למה קוראתו הברייתא "ואחר כך נתן"? ועוד קשה: מה החידוש בברייתא, פשיטא שהוא

אסור? ושתי קושיות הללו מקשה הגמרא עצמה בהמשך לגבי זונה ישראלית הקונה בקנין חצר. ועייין בהערה הבאה.

99. רש"י מדגיש קושית הגמרא בזונה ישראלית וקאי בחצירה, וכן כתב שם. ולכאורה, קושית הגמרא ותירוצה יתכנו גם בזונה גויה הקונה בהנאת ביאה, שהוא קנין כסף, כמבואר בהערה הקודמת. ולולי דברי רש"י, היה אפשר לבאר שהשקלא וטריא של הגמרא הוא גם על זונה גויה.

100. גירסת רש"י.

תועבת ה' אלהיך גם שניהם", והא, ואשתו נדה — תועבה היא, שהרי איסור ביאתה נאמר בפרשת עריות [ויקרא יח] ועל כל העריות כתוב [שם] "את כל התועבות האלה".

הגמרא מבררת טעמו של רב שאינו דורש כלוי ושל לוי שאינו דורש כרב.

ודנה הגמרא: ולוי! נמי, והא כתיב "זונה", ואשתו נדה אינה זונה?

ומתריצין, אמר לך לוי: ההוא, מה שכתבה התורה "זונה" בא ללמדנו דרשה אחרת: זונה [בקמץ] ולא זונה [בסגול], ואם נתנה היא לו אתנן עבור שכר ביאתו — אינו אסור להקרבה.

ודנה הגמרא: ורב! הריא "זונה ולא זונה" מנא ליה, מנין לו שאם היא נתנה לו אתנן — אינו אסור?

ומתריצין, נפקא ליה, הוא דורשה מהדרשה דדרש רבי. דתניא, כמו שנינו ברייתא, רבי אומר: אין אתנן אסור אלא אתנן כל העריות הכאות לו בעבירה, שאין לו בו שום צד היתר, אבל אתנן אשתו נדה, שהיא אסורה לו רק עד שתטהר ואחרי כן תהיה מותרת לו, או, ושנתן לה שכר פקיעתה⁽¹⁰³⁾, שכר שביטלה ממלאכתה בשעת ביאה ולא לשם שכר ביאה, או, ושנתנה לו באתננו — כולן מותרין. אשתו נדה משום שיש בה צד היתר, ושכר בטלה כיון שאינו שכר ביאה, ושנתנו לו באתננו יבואר בהמשך —

מעיקרא! הרי כבר נמצא בידה, ובשעת ביאה קנאתו בקנין חצר, ולמה קוראתו הברייתא "ואחר כך" נתן לה?

ועוד⁽¹⁰¹⁾, אם כן, פשיטא דאסור, שהרי אתנן בשעת ביאה ממש הוא, ומה חידשה הברייתא?

ומסקינן: לעולם מדובר שעומד הטלה בחצירה, אלא שלא התחייב לה לתת את הטלה, והתחייב לתת לה מעות, ומדובר דשוויה לה אפותיקי, את הטלה נתן לה בתורת אפותיקי [משכון בדבר מסויים], ואמר לה: אם עד יום פלוני יהבינא לך זווי — מוטב, ואם לאו, שקליה⁽¹⁰²⁾ לטלה באתננך! הלכך, כשהגיע יום פלוני ולא נתן לה מעות איגלאי מילתא למפרע שהטלה הוא שלה משעת ביאה, הואיל ונמצא בחצירה. הלכך קוראתו הברייתא "אחר כך" שהרי אינו שלה עד אז. וזה החידוש של הברייתא.

הגמרא דנה באיזה זונה אסרה התורה את אתננה.

אמר רב: אחד [בין] אתנן זכר, בא על הזכר ונתן לו אתנן, ואחד אתנן כל העריות, האמורות בתורה — אסור. חוץ מאתנן אשתו נדה. מאי טעמא? "זונה" כתיב בתורה בפרשת אתנן [דברים כג] והא, ונדה — לאו זונה היא, אלא ביאת איסור.

ולוי אומר: אפילו אשתו נדה, אתננה אסור. מאי טעמא? "תועבה" כתיב [שם] "כי

103. גירסת רש"י.

101. גירסת רש"י על פי הצאן קדשים.

102. על פי הגמרא שם.

עובדת כוכבים, הואיל ואין קידושין תופסין בה — אתננה אסור.

ב. ועוד הלכה אחרת אמר אביי בענין זונה עובדת כוכבים: **זכהן שבא עליה — אין לוקה עליה משום זונה**, ולא עבר על הלאו של [ויקרא יח] "אשה זונה וחללה לא יקחו". **מאי טעמא? משום דאמר קרא [שם] "ולא יחלל זרעו"**. ודרשינן, באיזו זונה אסור במי זרעו מיוחס אחריו — **יצא עובדת כוכבים דאין זרעו מיוחס אחריו**, שאין הבנים והבנות הנולדים להם נקראים בניו ובנותיו אלא בניה ובנותיה, כמבואר במסכת יבמות [כג א].

ג. ובענין ישראלית, אומר אביי: **זונה ישראלית, פנויה — אתננה מותר. מאי טעמא? דהא קידושין תופסין בה**, ולמדים מ"תועבה" שרק עריות שאין קידושין תופסין בה — אתננה אסור.

ד. **זכהן שבא עליה, על זונה ישראלית, לוקה משום זונה. מאי טעמא? דהא זרעו מיוחס אחריו**.

ורבא אמר: **אחת זו ואחת זו**, (107) **אתננה אסור, זכהן הבא עליה לוקה משום זונה. מאי טעמא? ילפי מהדדי, גויה וישראלית נלמדות אחת מהשניה לגבי חיוב מלקות בכהן ולגבי אתנן**.

מה מצינו בזונה ישראלית, כהן שבא עליה עובר בלאו, כמו שנאמר "ולא יחלל זרעו" במי שזרעו מיוחס אחריו. אף זונה עובדת

אף על פי, שמדרשה הבאה אין ראייה לדבר, ראייה מוכחת להוכיח שכאשר היא נתנה לו אינו בכלל אתנן, מכל מקום — **זכר לדבר**, דוגמת ראייה יש ממקרא זה: הנביא יחזקאל [טז] בתוכחותיו לעם ישראל המשילים לאשה שזנתה מאת בעלה, ואמר שם "ויהי כך הפך מן הנשים בתזנותיך... **ובתתך אתנן ואתנן לא נתן לך ותהי להפך**", הרי שאם היא נותנת לו אתנן אינו אלא "הפך", הפיכת דרך כל הארץ, ואינו נקרא אתנן, ומדרשה זו למד רב ש"זונה ולא זונה".

ודנה הגמרא: **ורב, האי מה שאמרה תורה "תועבה"**, שממנה דרש לוי לאסור אתנן אשתו נדה, **מאי עביד ליה?**

ומתצינן, **מיבעי ליה לדרוש כמו דדרשה אביי**.

דאמר אביי:

א. **זונה עובדת כוכבים — אתננה אסור. מאי טעמא? כתיב הכא בפרשת אתנן "תועבה" שנאמר "כי תועבת ה' אלהיך הוא"**. **וכתיב התם בפרשת עריות [ויקרא יח] "כי כל אשר יעשה מכל התועבות האלה"**. (104) ולמדים זה מזה בגזירה שוה:

מה להלן, כמו ששם מדובר בעריות שאין קידושין תופסין בה, כי כל העריות המגויים שם הם חייבי כריתות, והכל מודים שאין קידושין תופסין בחייבי כריתות. (105) **הכא נמי, גם לענין אתנן כן, שאינו אסור אלא בזונה** (106) **שאין קידושין תופסין בה, וזונה**

104. כן כתוב בתורה.

106. גירסת השיטה מקובצת.

105. רש"י בכורות [נו ב].

107. גירסת תוס'.

זונה עובדת כוכבים ואחד זונה ישראלית
— אתננה אסור.

תיובתא דאביי!

אמר לך אביי: הברייתא אינה מדברת
באתנן של בעילה שאין חייבים עליה כרת,
כגון של פנויה שאינה ערוה עליו ונקראת
"זונה" מחמת שהיא מופקרת לכל, או מחמת
שנבעלה בבואה קודמת לאחד מן העריות
שחייבין עליה כרת]. אלא, כי (109) קתני הא,
במה אמרה הברייתא, באיזה זונה ישראלית
אמרה שאתננה אסור, בעריות שאין קידושין
תופסין בה, בעריות ממש שעל בעילה זו
שחייבין עליה כרת נתן לה אתנן — ואתנן
זה אכן אסור.

כלומר, מה שאמרה הברייתא "זונה", אינו
באשה שיש עליה תואר "זונה" לגבי איסור
כהונה, אלא בזנות שעליה חייבים כרת,
והבעילה נקראת תועבה.

ומקשינן: והא קתני סיפא, של הברייתא:

כוכבים בלאו. ומה אתנן זונה עובדת
כוכבים אסור, אף אתנן זונה ישראלית
אסור (108).

ומתרץ רב, שלדרשה זו של אביי [וגם של
רבא!] אמרה התורה "תועבה".

ולסיכום: עריות ממש — ודאי שאתננה
אסור. ונחלקו רב ולוי: רב סבר שכל העריות
חוץ מאשתו נדה. ולוי סבר כל העריות,
ואפילו אשתו נדה.

בזונה גויה — אתננה אסור לכולי עלמא.

ובזונה ישראלית פנויה — נחלקו אביי
ורבא. אביי סובר שאתננה מותר, ורבא סובר
שאסור.

ועוד נחלקו לגבי כהן: בזונה ישראלית,
כולי עלמא סברי שהוא לוקה. ובזונה גויה,
אביי סובר שאינו לוקה, ורבא סובר שלוקה.

מיתבי לאביי, ממה ששינינו בברייתא: אחד

אסור. וכן אם בעילה זו היא בעילת אסור לכהן,
כגון אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן
הדיוט, והכהן נותן לה אתנן — אסור האתנן.
אבל אביי סבר, שלא ילפינן מהגדרת זונה
לגבי כהונה, אלא למדים "תועבה" "תועבה"
שרק אתנן הניתן על בעילה שעליה חייבין כרת
["אין קידושין תופסין בה"], או, אליבא דרבי
עקיבא, גם בחייבי לאוים [לפי שרבי עקיבא
סובר "אין קידושין תופסין בחייבי לאוין"].
ואילו פנוי הבא על הפנויה שלא נבעלה
מכבר לחייבי כריתות ואינה מופקרת — יש על
כך דיון בסוגייתנו אליבא דרבא, וכמו שיבואר.

109. השיטה מקובצת והגר"א גורסים מקודם

108. ובהרחבת ביאור: רבא סובר שכל המוגדרת
כזונה לגבי איסור כהונה — מוגדרת כזונה לגבי
אתנן. מי היא הזונה לגבי איסור כהונה? מבואר
במסכת יבמות [סא] שהיא: גיורת ומשוחררת
ושנבעלה מכבר, קודם ביאתה לכהן, בעילה
שחייבין עליה כרת. וכן זונה "מופקרת" לזנות,
ולדעת כמה תנאים הריהי זונה גם לגבי כהונה.
ואפילו מי שסובר שאינה זונה לגבי כהונה, מכל
מקום, לגבי אתנן היא זונה, כמבואר בסוגייתנו.
ורבא סובר שכל אלו מוגדרים כ"זונה" לגבי
אתנן, ועל שכר בעילתם אמרה התורה שלא יבוא
לבית ה'. כלומר, אף על פי שהן מותרות
לישראל, ועתה נתן לה ישראל אתנן ועל בעילה
זו אין חיוב מלקות כלל — מכל מקום אתננה

כגון, (110) אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט — אתננה אסור. והא הני, הרי בפסולי כהונה אלו, קידושין תופסין בהן, והסיפא הרי מבארת את הרישא, ומוכח שגם הן מוגדרות כזונה ואתננם אסור, וקשה על אביי הסובר שכל שקידושין תופסין — אתננה מותר?

ומתרצינן: ברייתא זו אכן סוברת שאפילו אתנן פנויה אסור, וכל אתנן שאינו לאשתו גמורה אסרה התורה, כי הא מני, ברייתא זו מי שנה אותה

א-ל רבי אלעזר היא, דאמר רבי אלעזר: פנוי

הבא על הפנויה שלא לשם אישות — עשאה זונה (111) בבעילה זו ונפסלה מן הכהונה. כלומר, מעתה היא "זונה" האסורה לכהן, לפי שכל בעילה שאינה בהיתר על ידי חופה וקידושין נקראת זנות, והלכך סוברת הברייתא שאתננה אסור.

ואביי סובר כרבנן. ואמנם לרבנן אינו אתנן, ולא אסרה התורה אלא אתנן של ביאה של ערוה שלא תופסין בה קידושין.

ומקשינן: אי, אם הברייתא סוברת כרבי אלעזר, מאי איריא, למה כשרצתה לתת דוגמא לביאה אסורה אמרה אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, שהן

חייבי לאווין? ניתני, היתה צריכה לומר, אפילו פנויה, שאין בעילתה לישראל מחייבי לאוין, ובכל זאת אתננה אסור [לאוקימתת אביי אליבא דרבי אלעזר]?

ומתרצינן: אדרבה! אם הברייתא לא היתה אומרת בסיפא "אלמנה לכהן גדול" — הוה אמינא להיפך! שרק בפנויה אתננה אסור, והיא הזונה שעליה דיברה התורה באמרה אתנן "זונה" [אליבא דרבי אלעזר], אבל אתנן של חייבי לאווין הוה אמינא (112) שאינו אסור — לכן משמיענו הברייתא שגם אתנן של כהן גדול לאלמנה שהוא מחייבי לאווין — אסור.

אלמנה איצטריך להשמיענו שאתננה אסור. כי אם לא היה משמיענו, סלקא דעתך אמינא, הואיל ופנויה ופנויה "בנין אב" הוא, ללמד שאין אתנן אסור אלא בפנוי ופנויה, ואילו שאר חייבי לאווין לא ניתפרי, לכן קמשמע לן, משמיעה לנו הברייתא שגם אתנן חייבי לאווין, כגון אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, אסור.

לישנא אחרינא: (113)

מיתיבי: אחד זונה עובדת כוכבים ואחד זונה ישראלית — אתננה אסור.

הלישנא אחרינא בסוף העמוד הנמשך לעמוד הבא, והיא גירסת רש"י ותוס'.

110. גירסת השיטה מקובצת.

112. רש"י לא ביאר הטעם, ועיין בתוס' המתקשים להבין.

111. כתב השיטה מקובצת: רבי אלעזר לא אמר דינו בנוגע לדין אתנן, ובהחלט יתכן שסובר כאביי! אלא שאביי מתרץ שאפשר

113. והיא לישנא קמא בדפוסים שלנו.